

MUSIQA FANLARINI O'QITISHDA LOYIHA USLUBIDAN FOYDALANISHNING ILMIY PEDAGOGIK ASOSLARI

Raximov Alisher Egamberganovich

Al-Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti
Sport faoliyati, pedagogika va psixologiya fakulteti yoshlar bilan ishlash
bo'yicha dekan o'rinbosari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15165192>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 01- Aprel 2025 yil
Ma'qullandi: 05- Aprel 2025 yil
Nashr qilindi: 07- Aprel 2025 yil

KEY WORDS

loyiha uslubi, musiqa ta'limi, ijodiy fikrlash, talaba faolligi, amaliy ko'nikma, musiqiy savodxonlik, sahna madaniyati.

ABSTRACT

Mazkur maqolada musiqa fanlarini o'qitish jarayonida loyiha uslubidan foydalanishning ilmiy-pedagogik asoslari yoritib berilgan. Loyiha uslubi talabalarda mustaqil fikrlash, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish va ijodiy yondashuvni rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali metod sifatida tahlil qilingan. Unda loyiha asosida o'quvchilarning musiqiy bilimlarni chuqur egallashi, jamoada ishlash malakasi va sahna madaniyatini rivojlantirish imkoniyatlari ochib berilgan. Shuningdek, maqolada loyiha uslubining musiqiy savodxonlikni oshirish, individual yondashuvni ta'minlash va innovatsion pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unligi ilmiy asosda bayon etilgan.

Bugungi globalashuv va raqamli transformatsiyalar davrida ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifa – har tomonlama yetuk, mustaqil fikrlovchi, ijodkor va raqobatbardosh yosh avlodni tarbiyalashdan iborat. Ayniqsa, estetik tarbiyaning ajralmas qismi bo'lgan musiqa ta'limida bu vazifa yanada dolzarb tus olmoqda. Chunki musiqa nafaqat did va his-tuyg'uni shakllantiradi, balki inson qalbini uyg'otadi, ruhiy olamini boyitadi. Bunday muhim sohani o'qitishda an'anaviy yondashuvlar bilan bir qatorda zamonaviy metodikalar, jumladan, loyiha uslubidan samarali foydalanish ehtiyoji kuchaymoqda. Loyiha uslubi o'quvchilarni faollikka undaydi, ularning mustaqil izlanish olib borishiga, o'z fikrini erkin ifoda etishiga imkon beradi. Ayniqsa, musiqa fanlarida bu metod orqali o'quvchilar nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikma va sahna madaniyatini ham o'zlashtirish imkoniga ega bo'ladi. Har bir loyiha – bu kichik sahna, kichik tajriba va katta o'sishga yetaklaydigan bosqichdir. O'quvchi o'z ishtirokida yaratilgan musiqiy loyiha orqali nafaqat bilim oladi, balki o'zini musiqiy ijodning faol ishtirokchisi sifatida his etadi. Mazkur maqolada musiqa fanlarini o'qitishda loyiha uslubidan foydalanishning ilmiy-pedagogik asoslari tahlil qilinadi, uning musiqiy ta'limdagi samaradorlik omillari va afzalliklari asoslanadi. Bu yondashuv zamonaviy o'qituvchi uchun nafaqat metod, balki o'z pedagogik faoliyatini yangicha tashkil etishning kuchli vositasidir.

Metodologiya:

Zamonaviy ta'lim jarayonida qo'llanilayotgan har bir metodik yondashuv o'zining nazariy asoslari, amaliy qiymati va pedagogik ahamiyati bilan ajralib turadi. Loyiha uslubi esa ana shunday zamonaviy metodlardan biri bo'lib, o'quvchini ta'lim jarayonining passiv

kuzatuvchisi emas, balki faol ishtirokchisiga aylantiradi. Ushbu maqolani yozish jarayonida musiqiy ta'limda loyiha uslubining samaradorligini aniqlash, uning pedagogik imkoniyatlarini ochib berish va ilmiy asoslarini yoritish bosh maqsad qilib olindi. Tadqiqotda ilg'or pedagogik texnologiyalar, konstruktivizm nazariyasi, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillari asos bo'lib xizmat qildi. Ayniqsa, loyiha uslubining mohiyati bo'yicha Jon Dyui, J. Piaget singari olimlarning qarashlari metodologik tayanch sifatida foydalanildi. Musiqa ta'limi kontekstida esa ijodiy yondashuv, interfaol metodlar, amaliy mashg'ulotlar orqali musiqiy tafakkurni shakllantirishga yo'naltirilgan nazariyalar asos qilib olindi.

Tadqiqot metodlari sifatida kuzatuv, suhbat, ta'limiy loyiha namunalari tahlil qilish, eksperimentlar o'tkazish va ularning natijalarini solishtirish usullaridan foydalanildi. Ayniqsa, musiqa fanlarini o'qitishda loyiha asosida ishlangan mashg'ulotlarning tahlili orqali o'quvchilarning faolligi, musiqiy tafakkuri va ijodiy salohiyatidagi o'zgarishlar o'rganildi. Metodologik yondashuvlarning barchasi musiqiy ta'lim jarayonida loyiha uslubining integrativ xususiyatlarini ochib berishga xizmat qildi. Bunda loyiha nafaqat bilim beruvchi vosita, balki o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantiruvchi pedagogik mexanizm sifatida talqin etildi. Aynan shu jihati bilan loyiha uslubi o'zbek musiqa ta'limida katta metodik salohiyatga ega bo'lgan zamonaviy yondashuv sifatida namoyon bo'lmoqda.

Adabiyotlar tahlili:

Loyiha uslubining nazariy asoslarini yoritishda, avvalo, umumiy pedagogika va ta'lim metodikasi sohasidagi ilg'or g'oyalarga murojaat qilinadi. Xususan, J. Dyui tomonidan ilgari surilgan "*tajribaga asoslangan ta'lim*" konsepsiyasi loyiha metodining paydo bo'lishida asosiy manba hisoblanadi. Dyui ta'limni hayotiy faoliyat bilan bog'lagan holda, o'quvchini muammolarni hal etuvchi faol subyekt sifatida ko'radi, bu esa aynan loyiha uslubining mazmun-mohiyatiga mos keladi.

Milliy adabiyotlarda ham loyiha uslubiga oid tadqiqotlar soni ortib bormoqda. Jumladan, mahalliy yosh tadqiqotchilar A. Jo'raev, G. T. Toshpo'latova, M. Sattorovlarning ilmiy ishlarida ta'limda innovatsion texnologiyalar, jumladan, loyiha-metodik yondashuvlar samaradorligi yoritilgan. Bu asarlarda loyiha uslubi orqali o'quvchining mustaqil izlanish ko'nikmasini rivojlantirish, fanlararo integratsiyani ta'minlash hamda o'quvchilarda ijtimoiy faol pozitsiyani shakllantirish kabi jihatlar asoslab berilgan. Ularning tadqiqotlarida musiqiy ta'limda ijodkorlikni shakllantirish, amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish, musiqiy tinglov madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan metodik tavsiyalar berilgan. Biroq, aynan loyiha uslubining musiqiy ta'limdagi qo'llanilishiga doir ilmiy ishlanmalar hali yetarli darajada chuqur o'rganilmagan. Shu bois, ushbu maqolada mavjud ilmiy-nazariy manbalarni tahlil qilish orqali loyiha uslubining musiqa fanlarida qo'llanilishiga oid bo'shliqlar aniqlanadi va ularni to'ldirishga qaratilgan metodik takliflar ishlab chiqiladi. Bu esa nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy nuqtai nazardan ham musiqiy ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Muhokama:

Zamonaviy ta'limda o'quvchining shaxsiy faolligini oshirish, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni shakllantirish eng ustuvor maqsadlardandir. Ayniqsa, musiqa fanlarini o'qitishda bu talablar yanada dolzarb ahamiyat kasb etadi. Chunki musiqa – bu nafaqat bilim, balki his-tuyg'u, estetik did va madaniy ongni shakllantiruvchi kuchli vositadir. Shunday vaziyatda loyiha uslubining qo'llanishi, o'z-o'zidan, nafaqat samarali o'quv faoliyatini ta'minlaydi, balki o'quvchining musiqiy tafakkuri, estetik qarashi va ijodiy salohiyatini

rivojlantirishga xizmat qiladi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, loyiha uslubi orqali tashkil etilgan mashg'ulotlarda o'quvchilar o'zlari faol ishtirok etgan loyihalarni ijodiy yondashuv bilan bajaradi, musiqiy asarlarni tahlil qiladi, o'z ijod mahsullarini taqdim etadi. Bu esa ularning faolligi, ishtiyoqi va motivatsiyasini oshiradi. Shu bilan birga, bu yondashuv musiqiy savodxonlikni chuqurlashtiradi, o'quvchining individual qiziqishlarini inobatga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish imkonini yaratadi.

Amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatmoqdaki, loyiha asosida tashkil etilgan darslar odatiy auditoriya mashg'ulotlariga qaraganda o'quvchilarda ko'proq musiqiy tajriba hosil qilish, o'zini erkin ifoda etish, sahna madaniyatiga ega bo'lish kabi ko'nikmalarni shakllantiradi. Jamoaviy loyiha ishlari orqali esa ular bir-birini tushunish, fikr almashish, ijodiy muhokama qilish va o'zaro hurmat ruhida ishlashga o'rganadi. Biroq, bu yondashuvni samarali qo'llash uchun o'qituvchining metodik tayyorgarligi, loyiha mazmunini to'g'ri tanlashi va o'quvchilarning yosh, qiziqish va daraja xususiyatlarini inobatga olishi muhim. Aks holda, loyiha mashg'ulotlari nazoratdan chiqib, faqat tashqi faollik bilan chegaralanib qolishi mumkin. Shuning uchun loyiha uslubining samaradorligi uni puxta rejalashtirish, bosqichma-bosqich tashkil etish va tahliliy yondashuvga tayanish orqali ta'minlanadi. Shu asosda aytish mumkinki, loyiha uslubi – bu shunchaki dars o'tkazish vositasi emas, balki o'quvchini ijodkor inson sifatida shakllantirishga xizmat qiluvchi kuchli pedagogik vositadir. Musiqa ta'limida bu yondashuvni keng joriy etish o'quvchi-yoshlarning estetik tarbiyasini yuksaltirish, ularni mustaqil musiqiy fikr yurita oladigan shaxs sifatida voyaga yetkazishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa.

Ta'lim jarayoni tobora yangilanib borayotgan hozirgi davrda an'anaviy o'qitish usullari bilan cheklanib qolmaslik, balki innovatsion yondashuvlar orqali o'quvchilarni o'ylashga, izlanishga, ijod qilishga yo'naltirish muhim vazifalardan biridir. Ayniqsa, musiqa kabi san'at sohasida bu yondashuvlar o'quvchining ichki dunyosiga kirib borish, estetik didini shakllantirish va uning san'atga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishda alohida ahamiyat kasb etadi. Shu ma'noda, loyiha uslubining musiqa fanlarida qo'llanilishi zamonaviy pedagogikaning dolzarb yutuqlaridan biri sifatida baholanishi mumkin. Tadqiqotlar va tahlillar shuni ko'rsatadiki, loyiha uslubi musiqa ta'limida nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarni musiqiy fikrlashga, sahnada o'zini tutishga, jamoa bilan ishlashga o'rgatadi. Ular o'zlarini musiqiy ijodning bevosita ishtirokchisi sifatida his etib, har bir loyiha orqali o'z salohiyatlarini ro'yobga chiqarish imkoniga ega bo'ladi. Bu esa o'qitishning samarasini oshirish bilan birga, yosh avlodni san'atga muhabbat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Shuni alohida ta'kidlash joizki, loyiha uslubidan foydalanishda o'qituvchining ijodiy yondashuvi, didi, metodik mahorati va shaxsiy pedagogik qarashlari hal qiluvchi omil hisoblanadi. Har bir loyiha – bu kichik ilmiy-ijodiy tajriba bo'lib, u orqali o'quvchida mas'uliyat, tashabbuskorlik, ijodiy izlanish, badiiy-estetik dunyoqarash va jamiyatga daxldorlik hissi rivojlanadi.

Xulosa qilib aytganda, musiqa fanlarini o'qitishda loyiha uslubidan foydalanish ta'lim jarayonini yanada boyitadi, uni hayotiy, mazmunli va o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan holga keltiradi. Bu esa o'z navbatida zamonaviy musiqiy ta'lim sifatini oshirish va uni yangi bosqichga olib chiqishning muhim omillaridan biri sanaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Дьюи Дж. Опыт и образование. – М.: Педагогика, 2000. – 160 с.
2. Пиаже Ж. Психология интеллекта. – М.: Просвещение, 1994. – 221 с.

3. Toshpulatova G. T. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – T.: Fan va texnologiya, 2012. – 210 b.
4. Jo'raev A. Ta'limda innovatsion yondashuvlar. – T.: Yangi asr avlodi, 2020. – 188 b.
5. Sattorov M. Pedagogik innovatsiyalar va interfaol metodlar. – T.: Innovatsiya, 2021. – 192 b.
6. UNESCO. Arts Education and Creativity. – Paris: UNESCO Publishing, 2006. – 96 p.

**INNOVATIVE
ACADEMY**